

DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL MEKÂNLAR İLE BİLİM MERKEZLERİNİN YAYGIN ÖĞRENME ORTAMI OLARAK KULLANILMASI

Vedat ÖZSOY*
Rukiye DİLLİ**
Ümit KARAKAYA***
Nihal BIYIKLI****
Şefika ÇALIK*****

Bu makale Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Ankara Kalkınma Ajansı Doğrudan Faaliyet Desteği programı çerçevesinde gerçekleştirilen bir projeyi amacı, süreci ve sonuçları itibarıyla tartışmaya açmak amacıyla hazırlanmıştır.

Giriş

Günümüzde müzelerin gelişimi, demokratik bir toplumun sanata ve bilime olan ihtiyacını ve ilgisini yansıtır. Bu anlamda müzeler kültürel, sanatsal ve tarihî değerleri olan eserleri barındırma ve gelecek kuşaklara aktarma işlevinin yanı sıra, birer eğitim kurumu olma görevini de üstlenmiş olmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde çok çeşitli müzeler vardır, bunlardan ülkemizdeki Devlet Resim ve Heykel Müzelerinin benzerleri olan sanat müzeleri, bizdekinin aksine oldukça yaygındır. Geçen yüzyılın son dönemlerinde bu müzelere sadece çocuk ve gençlere yönelik açılan müzeler de eklenmiştir. Örneğin, Boston, Manhattan, Indianapolis, Houston Çocuk Müzeleri, Philadelphia'daki Lütfen Dokununuz Müzesi (Please Touch Museum), Arizona Çocuk ve Gençlik Sanat Müzesi.

Biliyoruz ki gelişmiş tüm ülkelerde olduğu gibi bizde de müzelerinin bir eğitsel misyonunun olması gerekir. Nitekim gelişmiş ülkelerdeki müzeler okul turlarını, mü-

* Prof. Dr.; TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Öğretim Üyesi.

** Dr.; MTA Genel Müdürlüğü Tabiat Tarihi Müzesi Eğitim Uzmanı.

*** Türkçe Öğretmeni, Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü.

**** Tarih Öğretmeni, Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü.

***** Edebiyat Öğretmeni, Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü.

zelerdeki eserlere ilişkin hikâye anlatımlarını, güzel sanatlarla ilgili canlı gösterileri, müze tabanlı dersleri, çocuklar için özel sergileri, müzede hazine avını ve çeşitli oyunları kapsayan geniş bir yelpazede eğitim etkinliklerini programlama ihtiyacı duymuşlardır. Bu etkinlikleri gerçekleştirecek “müze eğitimcisi” kadroları oluşturmuş, ayrıca bu amaçla ‘Dosent’ denilen gönüllülerden yararlanmaya başlamışlardır.

Müzeler okullara yönelik özel eğitim gezilerinin hazırlanması için “yardımlaşma” ve daha da yaygın olarak “iş birliği” temeline oturtulmuş etkinlikler gerçekleştirmektedir. Öğretmenlere ve öğrencilere destek ve yardımcı olacak, onların müze öncesi ve sonrası ihtiyaçlarını giderecek yayınlar, posterler, videoteyp, slaytlar ve diğer sınıf materyallerini sağlamaktadırlar. Müfredat programlarında müze kaynaklı konuları destekleyici iş birliğini de oluşturmaktadırlar. Bu alanda, Los Angeles’ta bulunan ve J. Paul Getty tarafından kurulan “Getty Vakfı” ve “Getty Center”, bünyesinde yer alan müze, eğitim ve araştırma merkezi ve kütüphaneye oldukça etkili olmaktadır (Özsoy, 2016). Ülkemizde Sabancı Müzesi oluşturduğu eğitimci kadrosu ve eğitim bölümü ile gerek kalıcı koleksiyonunu gerekse geçici sergilerini eğitim ve öğretime kazandırmak için çaba sarf etmektedir. Aynı şekilde Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi de benzer bir çaba içerisinde. İstanbul Rahmi Koç Müzesi özellikle endüstriyel gelişimi içeren zengin koleksiyonuyla okul müfredatlarına önemli katkılar yapabilecek kapasitededir.

Bilim merkezleri, ören yerleri, kültür ve sanat merkezleri de eğitim için çeşitli imkânlar sunabilecek mekânlar olmakla birlikte henüz ülkemiz eğitim sistemi buralardan yeterince yararlanamamaktadır. Hâlbuki öğrenme, görerek, yaparak ve yaşayarak gerçekleşirse zihinde daha kalıcı olmaktadır.

Öğrenme her zaman her yerde gerçekleşmektedir. İlk ve ortaöğretimin dışında öğrenme özellikle yetişkinler için evde, işyerinde ve daha farklı ortamlarda gerçekleşebilmektedir. Ancak bu ikinci tür öğrenme iyi anlaşılır ve görünür olmadığı gibi yeterince de değerlendirilmiş değildir. Hâlbuki 1996’da OECD üyesi ülkelerin eğitim bakanları “herkes için hayat boyu öğrenme” stratejileri geliştirmeyi kabul etmişlerdi ve bu yaklaşım, bakanlar düzeyinde ve OECD Konseyi tarafından onaylanmıştı. “Beşikten mezara” kavramı resmî, yaygın ve resmi olmayan öğrenmeyi içerir. Bu, önemi artık her zamankinden daha açık görünen bir yaklaşımdır ve artık yaygın ve biçimsel olmayan öğrenme çıktıları önemli bir değere sahip olarak görülmektedir (OECD, 2017). Eğer öğrenme okul ortamı dışında da gerçekleşen bir olgu olarak görülüyorsa o zaman tanımına bir kez daha bakmakta yarar vardır. Richard Gross’a göre öğrenme, yeni edinme, var olanı, bilgiyi, davranışları, becerileri, değerleri değiştirip güçlendirme eylemidir veya öğrenme bilgiyi sentezlemede potansiyel bir değişime, bilgi derinliğine, edinilen deneyimlerin türüne ve kapsamına göre tutum veya davranışlara yol açabilecek tercihlerdir. (Gross, 2010).

Öğrenme konusundaki araştırmalar ve çalışmalar ilk yıllarda çocukluk ve ergenlik döneminde öğrenmeye odaklanmıştır. Ancak öğrenmenin doğumdan başlayıp ölüme

kadar devam eden kesintisiz bir süreç olduğu kabul edilmektedir. Bu anlamda “öğrenme, elde edilen deneyimlerin yeni durumlarla baş etmede ve ilişkiler geliştirmede kullanıldığı süreçtir” denilebilir. Birçok öğrenme ömür boyunca yeni deneyimlerden, bilgi edinmede ve algılarda tesadüfen kendiliğinden oluşur; örneğin gazete okumak veya haber yayını izlemek, bir arkadaş veya meslektaşla konuşmak, çeşitli toplantılar ve beklenmedik deneyimler yoluyla elde edilmesi gibi.

OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) öğrenme tanımını üçe ayırarak yapar; a) Biçimsel Öğrenme (Örgün, Resmî, Formal learning), b) Yaygın Öğrenme (Non-formal learning) ve c) Biçimsel Olmayan Öğrenme (Resmî olmayan, Informal learning).

Biçimsel (Örgün) Öğrenme, her zaman organize ve resmi bir eğitim programıyla yönlendirilmiş, ilk ve ortaokul ya da lise mezuniyet diploması gibi bir dereceyi içerecek dersleri ve saatlerini resmi olarak belirlemiş; genellikle ilgili bakanlık ya da yetkili başka bir resmi kuruluş tarafından onaylanmış öğrenmeyi tanımlar (Eaton, 2017). Biçimsel öğrenme bir yapıya ve öğrenme hedeflerine sahiptir. Öğrencinin bakış açısıyla bu öğrenme türü her zaman niyete bağlıdır; örneğin öğrencinin açık amacı, bilgi, beceri ve / veya yeterlilik kazanmaktır. Tipik örnekleri, ilk ve orta öğretim sistemi ya da işveren tarafından düzenlenen işyeri eğitimi içerisinde yapılan öğrenmedir (OECD, 2017).

Yaygın Öğrenme, organize (gevşek bir organizasyon olsa da), resmi bir eğitim programıyla yönlendirilebilen ya da yönlendirilmeye gereksinim duyulmayan öğrenme türüdür. Bu türden bir eğitim nitelikli bir öğretmen tarafından ya da çok deneyimli bir rehber tarafından gerçekleştirilebilir. Her ne kadar diploma ya da resmi bir derece gibi bir mezuniyet belgesi sunmasa da yaygın eğitim bireylerin yetenek ne kapasitelerini görünür bir biçimde güçlendirir ve yükseltir. Yetişkinler için “Sürekli Eğitim Merkezleri” tarafından yürütülen dersler ile izcilik eğitimleri bu öğrenme türüne örneklerdir. Bu öğrenme türünde yetişkin ya da çocuk öğrencinin ilgisi katılımcı olmalarının ardındaki itici güç olduğundan bu öğrenme türü daha çekici olmaktadır (Eaton, 2017). Bununla birlikte, eğitim otoritelerinin çoğunluğu, yaygın öğrenimin daha organize olduğunu ve öğrenme hedeflerine sahip olabileceğini açıkça belirtmektedirler (OECD, 2017). Bundan dolayı yaygın öğrenme okullarda programlı olarak “duvarsız derslikler” denilebilecek okul dışı mekânlarda da gerçekleştirilebilir.

Biçimsel Olmayan Öğrenme, öğrenme kesinlikle organize değildir, öğrenme çıktıları açısından belirlenmiş bir hedefi yoktur. Dolayısıyla resmi bir eğitim programıyla gerçekleşmediği gibi ders kredisi de sunmaz (OECD, 2017). Öğretmen basitçe anne-baba gibi deneyimli kişiler ya da büyükanne-büyükbaba, bir arkadaş gibi çok daha deneyimli kişiler olabilir. Çocuğuna saklambaç oyunu öğreten bir baba ya da ABC’yi çocuğa ilk defa öğreten bir çocuk bakıcısı biçimsel olmayan öğrenme türüne birer örnektir. Dolayısıyla öğrenme işte, evde ya da boş zaman etkinliklerinde de gerçekleşebilir. Bu

fazlaca basite indirgenmiş bir açıklama olabilir. Zaman zaman bu öğrenme türleri arasında çizgiler bulanıklaşabilmektedir. Her zaman kesin ve açık olmasa da bu tanımlar bize her bir öğrenme türü hakkında genel bir fikir verebilir (Eaton, 2017).

Müzeler, sanat galerileri, bilim merkezleri, ören yerleri, tarihi mekânlar, arkeolojik kazı alanları ve tabiat varlıkları birer “yaygın öğrenme mekânları” ya da “biçimsel olmayan öğrenme alanları” olarak kullanılabilirler. Eğer bu alanlar okullar tarafından derslerin birer uygulama mekânı haline getirilmek isteniyorsa o durumda buralar birer “yaygın öğrenme mekânları” olarak “duvarsız derslikler” haline dönüştürülebilirler. Bunun için “işbirliği” temelinde kurumlar arası protokollerin yapılması ve yaygın öğrenmenin örgün öğrenmeye katkısı için yaygın öğrenme eğitim programları ve gezi rehberleri hazırlanması gerekir.

Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bu makalenin yazarları tarafından hazırlanan ve uygulanan proje ile bunun Ankara’da ilk örneği vermiştir. İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği amaçlı protokoller henüz yapılmamış olsa da yardımlaşma amaçlı ilişkiler kurulmuş ve öğretmenlere yaygın öğrenme mekânlarını sunmak ve buralarda gerçekleşecek öğrenme için kullanılacak planlamaları içeren “Öğretmen El Kitapçıkları” hazırlamak üzere çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Makaleye konu olan bu projenin amacı ve gerçekleştirilmesine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Amaç

Bu makaleye konu olan proje ile Ankara ilinde yer alan doğal, tarihi ve kültürel mekânlar ile bilim merkezlerinin ilk ve ortaokul ders müfredatıyla ilişkilendirilerek üretilen araştırma yayınları yoluyla Ankara’da görevli ilk ve ortaokul öğretmenleri tarafından bu mekânların okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılmasını sağlamak amaçlanmıştır. Böylece Ankara’nın doğal, tarihi ve kültürel varlıklarının gelecek kuşaklar tarafından tanınmasına ve bu varlıkların kültürel ve çevresel değerlerinin gözletilmesine katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

Gerçekleştirilen proje ile bu amaç çerçevesinde ayrıca;

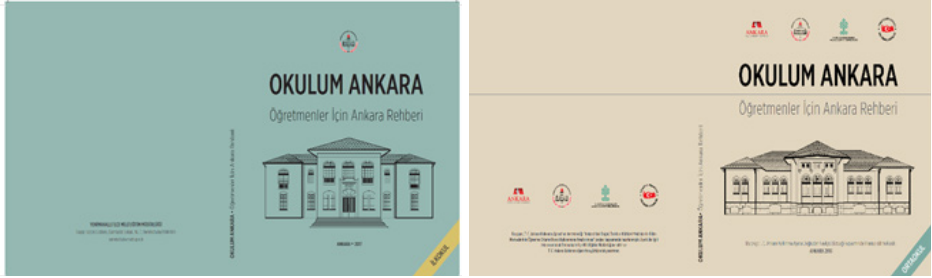
1. Ankara ilinde yer alan doğal ve tarihi sit alanları, tarihi mekânlar ve bilim merkezlerinin Ankara ilinde görev yapan ilk ve ortaokul öğretmenleri tarafından tanınırlığının artırılması,
2. Öğretmenlerin, Ankara’nın doğal, tarihi ve kültürel mekânları ile bilim merkezlerini okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanmaları konusunda bilinçlendirilmesi,
3. Bu mekân ve merkezlerde yapılan eğitici etkinlikler ve bu etkinliklerin hitap ettiği yaş grupları konusunda öğretmenlerin bilgilendirilmesi,
4. Bu mekân ve merkezlerin, ilk ve ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen Bilimleri, Görsel Sanatlar, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerinin müfre-

◆ Vedat Özsoy / Rukiye Dilli / Ümit Karakaya / Nihal Bıyıklı / Şefika Çalık

dat kazanımları ile ilişkilendirilerek elde edilecek araştırma yayını yoluyla ilk ve ortaokul öğrencileri tarafından okul dışı öğrenme ortamları olarak kullanılması,

5. Bu mekân ve merkezlerin okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılması sonucu, ilk ve ortaokul öğretmenleri ile öğrencilerde Ankara'nın doğal, tarihi ve kültürel varlıkları konusunda farkındalığın artırılması hedeflenmiştir.

Ankara ilinde yaygın öğrenme ortamları olarak yer alan doğal, tarihi ve kültürel mekânlar ile bilim merkezlerinin ilk ve ortaokul ders müfredatıyla ilişkilendirilerek üretilmiş "Öğretmen El Kitapçıkları" yoluyla öğretmenlerin ve yetişkin olma yolunda ilerleyen öğrencilerin bu mekânları tanınması ve öğrenmesiyle Ankara'nın tarihi ve kültürel mirası konusunda farkındalıklarının gelişeceği değerlendirilmiştir.

Proje çerçevesinde hazırlanan Öğretmen El Kitapçıkları bir taraftan, Kurtuluş Savaşı'nın geçtiği Polatlı gibi yakın tarihte önemli bir savaşın yaşandığı alanın tanınmasına, Ankara'da Cumhuriyet'in kuruluşuna tanıklık etmiş mekânların bilinirliğinin artırılmasına katkı yaparken diğer taraftan öğrencilerin birer yetişkin olduklarında gereksinim duyacakları tarih turizmi kavramının ve dünyayı keşfetme bilinci gelişmesini sağlayacağı düşünülmüştür. Kitapçık ayrıca Gordion antik kenti, Nallıhan 'Julio-polis'i gibi Ankaralılar tarafından pek de bilinmeyen çevredeki antik kentlerin sadece öğretmen ve öğrenciler değil aynı zamanda aileleri tarafından da merak edilmesine, ziyaret edilmelerine ve tarihsel varlıkların tanınmasına vesile olacaktır.

"Okulum Ankara" el kitapçığı, Ankara'da yer alan 55 müzenin ziyaretçi sayısının artırılmasıyla müze kültürünün gelişmesine katkıda bulunulacağı gibi, müzelerin birer ziyaret alanı olmasının ötesinde birer eğitim ortamı olarak daha aktif kullanılmasını da sağlanacaktır. Böylelikle Ankara'nın doğal, kültürel ve tarihi varlıklarının daha yaygın ve bilinçli ziyaret edilmesi desteklenmiş olacaktır.

Durum Belirleme Anketi

Yukarıda da değinildiği gibi Ankara'da yer alan bu mekânların öğretmenler tarafından yeteri kadar tanınmadığı ve kullanımı konusunda bir resmi ya da kendilerine ait bir planlama olmadığı yönündeki araştırmanın varsayımını test etmek amacıyla

bir durum belirleme anketi uygulanmıştır. İlk ve ortaokul öğretmenlerinin konuya ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerini de belirlemek amacıyla uygulanan bu ankete göre okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili olarak öğretmenler bu tür ortamlarda nasıl çalışacaklarını ve bu mekânları müfredatları ile nasıl ilişkilendireceklerini bilemediklerini belirtmişlerdir. Sürdürülmekte olan bir başka araştırma ile burada genel olarak ilk durumu sergileyen ve önceki satırlarda sözü edilen “Ön anket” olarak da hazırlanan bu ankete ait ayrıntılı veriler, kitapçıkların pilot uygulamalarından sonra yapılacak bir “Son anket” çalışması ile karşılaştırmalı olarak analiz edilip sonuçları ayrı bir makale olarak yayımlanacaktır. Böylece bu kılavuz kitapların etkileri de belirlenmiş olacaktır.

“Okulum Ankara: Öğretmenler İçin Ankara Rehberi” Öğretmen El Kitabı

Proje çalışması süresince yapılan incelemelerden elde edilen sonuçlar çerçevesinde okul dışı alanların yaygın öğrenme mekânları olarak kullanımında belirli bir standarda ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda kitapta sırasıyla, On Adımda Gezi, Örnek Etkinlikler, Kazanım-Mekân Tabloları, Mekânlar Hakkında Genel Bilgi, Ekler-Yasal Süreç olarak başlıklar oluşturulmuştur.

On Adımda Gezi ve Örnek Etkinlikler

Öğretmenlerin okul gezilerini sağlıklı ve verimli olarak yürütebilmeleri için, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği çerçevesinde el kitabında hazırlanan gezi süreci on adımda planlanmış ve bu adımlara yönelik etkinlikler planlanmıştır.

Öğretmen el kitabında müze gezisinde kullanılmak ya da sınıfta öğretme-öğrenme sürecine öğrencilerin aktif katılmalarına yardımcı olmak üzere etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Öğrencilerin ön bilgilerini kullanarak süreçte aktif bir şekilde yer aldığı yapılandırmacı yaklaşımla birlikte, birden fazla duyu organına hitap eden ve ilgi çekici özellikte olan etkinliklerin kullanımı önem kazanmıştır. Bu bağlamda, gezi öncesinde ve sırasında ya da gezi sonunda öğretmenlerin kullanabilecekleri çalışma yapıları, bulmaca, drama, beyin fırtınası, karşılaştırma, mektup yazma gibi etkinlik örnekleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

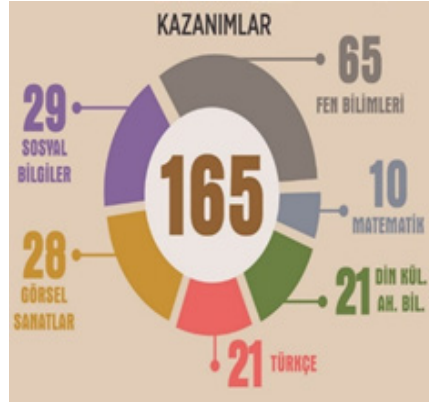
GEZİ ÖNCESİ	1. ADIM	Rehberde yer alan “Kazanım-Mekân Tablosu”nu inceleyiniz. Ders kazanımlarınızla ilgili mekânların listesini oluşturunuz.
	2. ADIM	Oluşturduğunuz listeden yola çıkarak gezi düzenlenecek mekânları yıllık ders planınıza dâhil ediniz.
	3. ADIM	Yıllık planda yer alan gezilerin, ders saati içinde ve okul müdürlüğünün onayı ile düzenlenebileceğini unutmayınız! (Sosyal etkinlikler kapsamında yapılacak gezilerin ise ders saati dışında ve il/ilçe milli eğitim müdürlüğü onayı ile düzenlenebileceğini unutmayınız!)
	4. ADIM	Okul gezilerinde 40 öğrenciye kadar bir (1) yönetici, en fazla iki (2) öğretmen görevlendirilmesi gerektiğini ve gezi araçlarının sorumluluğunun okul müdürlüklerine ait olduğunu unutmayınız!
	5. ADIM	Gezi düzenleyeceğiniz mekânı mümkünse önceden ziyaret ediniz. Mekândaki görevlilere gezinizin amacını anlatınız. Katılımı tek sınıfla sınırlandırarak görevlilerden randevu alınız.
	6. ADIM	“Gezi Planı”nızı, “Gezi Liste”nizi ve “Veli İzin Belge”nizi okul müdürlüğüne en az yedi (7) gün önce teslim ediniz.
	7. ADIM	Mekanda yapacağınız etkinlikleri belirleyiniz ve bunlara uygun anketleri ve çalışma kâğıtlarını hazırlayınız. Örnek Etkinlikler • Ara-Bul • Nesne Çizimi • Tartışma
	8. ADIM	Geziden önce öğrencilerinizi mekân hakkında bilgilendiriniz ve öğrencilerinize gezi kurallarını hatırlatınız. “Ön Anket”i sınıfta uygulayınız.
GEZİ GÜNÜ	9. ADIM	• Geziye katılan öğrencileri 10-15 kişilik gruplara ayırınız. • Mekânda yapılacak çalışmanın verimliliği açısından her grup için bir öğretmen yetkilendiriniz. • “Çalışma Kâğıtlarını” öğrencilerinize dağıtınız ve etkinliği uygulayınız.
GEZİ SONRASI	10. ADIM	Gezi sonrası “Son Anket”i sınıfta uygulayınız. Gezinizle ilgili değerlendirme ve pekiştirme etkinlikleri yapınız. Örnek Etkinlikler • Afiş ve Pano Çalışmaları • Hikâye Yazma • Anketlerin Karşılaştırılması

Kazanım-Mekân Tabloları

İlkokul ve Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen Bilimleri, Görsel Sanatlar, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerine ait müfredat kazanımları incelenmiştir. Tespit edilen mekânlarla kazanımlar ilişkilendirilmiş ve bunun sonucunda Kazanım-Mekân Tabloları ortaya çıkmıştır.

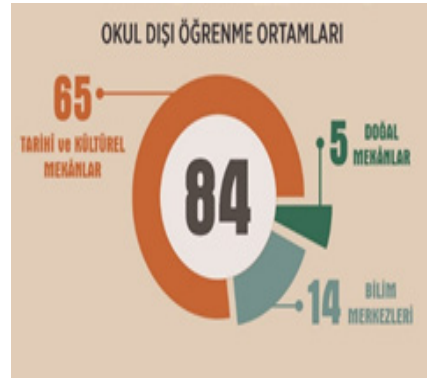
Doğal, Tarihi ve Kültürel Mekânlar ile Bilim Merkezlerinin Yaygın Öğrenm... ♦

Tatim Terbiye Kurulu Başkanlığı Öğretim Programları Tablosu			
S. No	BRANŞ	ÖĞRETİM PROGRAMI	KARAR TARİHİ
1	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8 sınıflar)	30.12.2010
2	Fen Bilimleri	İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokullar) Fen Bilimleri Dersi (3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)	01.02.2013
3	Görsel sanatlar	İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar)	29.11.2013
4	Matematik	İlköğretim Görsel Sanatlar (1-8. Sınıflar)	11.09.2006
5	Sosyal Bilgiler	Ortaokul Matematik Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)	01.02.2013
6	Türkçe	İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-7. Sınıflar)	05.01.2009
		T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	13.01.2009
		Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar)	05.08.2015
		İlköğretim Türkçe dersi (1-8. Sınıf)	26.01.2009

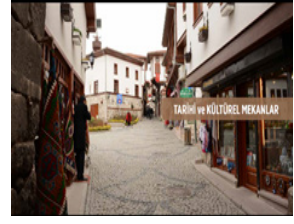
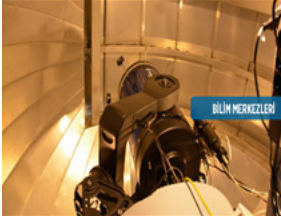

Mekânlar Hakkında Genel Bilgi

Proje kapsamında Ankara ilinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel mekânlar ile bilim merkezleri tespit edilmiştir. Ayrıca 7-14 yas grubuna yönelik eğitim etkinliği yapılan mekânlarda saha incelemesi yapılmıştır. Ankara'da bulunan mekânlar dört başlık altında toplanmış ve sınıflandırılmıştır. Bu mekânlara ait tanıtıcı bilgi ve görsel materyaller temin edilmiştir.

Proje ekibi tarafından kaynak taraması ve saha incelemesi yoluyla, Ankara'da yer alan doğal, tarihi ve kültürel mekânlar ile bilim merkezlerinin envanteri çıkarılmış, bu mekânlar öğretim programları göz önünde bulundurularak değerlendirilmiş ve 65 tarihi ve kültürel mekân, 5 doğal mekân, 14 bilim merkezi tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Yirmi birinci yüzyılda bireylerin eğitiminin “hangi hedeflere yönelik ve nasıl olması gerektiği” konusunda tartışmalar bütün hızıyla sürmektedir. Çağımızda özellikle bilişim ve uzay teknolojileri alanında yaşanan ve bireyler olarak hızına yetişmekte zorlanılan gelişmelerin eğitim dünyasına olan olumlu katkıları ve olumsuz etkileri günümüzün tartışmalarının odak noktasını oluşturmaktadır.

Eğitim kurumlarında kullanmaya başlanılan internet, onun sağladığı sanal eğitim ortamları ve dersliklerdeki akıllı tahtalar yoluyla öğrencilerin bilişim çağının bilinçli yurttaşları olmaları için çaba sarf edilmektedir. Daha okula başlamadan önce edindikleri teknolojik yetenekleri, internet ve akıllı cep telefonu kullanmadaki becerileri onların uzay çağının bireyleri olmaya başladıklarının birer kanıtı olmaktadır. Ödevlerini artık internetten araştırarak çok fazla kütüphane ve kitap ihtiyacı duymayan, dünyayla böylesine bir bağ kurmuş bir öğrencinin, sadece kitaplarla ve dersliklerle sınırlanmış bir eğitim ortamında kendisini tatmin edecek düzeyde bir öğretim görmesi mümkün olmayabilir. Bu durumda öğrencileri “duvarsız derslikler” olarak adlandırabilecek ortamlar yoluyla eğitmek bir zorunluluk olmuştur. Bu derslikler arasında sadece sanal eğitim ortamları değil aynı zamanda müzeler, ören yerleri, kültür ve sanat, bilim ve araştırma merkezleri, kültür ve tabiat varlıkları da vardır. Her ne kadar internet yoluyla eğitim amaçlı sanal müze gezileri yapılabilse de eğitim ve öğretimde yararı tartışmasız olan “görerek ve dokunarak, yaşayarak öğrenme yöntemi” için bu ortamlar taşıdıkları bilgi ve değerlerin öğrencilerin belleklerine kazanabileceği gerçek ders mekânlarıdır. Planlı ve programlı bir biçimde bu mekânların kullanılması halinde kalıcı ve merak uyandırıcı öğrenmeye yardımcı önemli bir kaynağa kavuşulmuş olacaktır.

Sanat eğitimcilerden Brent Wilson eğitimde müze ve okul iş birliğine yönelik eğitim etkinliklerini ve projelerini yorumlarken, bu makalenin giriş bölümünde de değinildiği gibi “yardımlaşmacı” bir anlayıştan çok “ortaklaşa” ya da “işbirlikçi” diye adlandırılacak bir anlayışın daha etkili olduğunu söylemektedir. Eğitimci Shirley M. Hord da bu ikisi arasındaki farkı şöyle açıklamaktadır: Yardımlaşma, iki veya daha fazla kişi veya kuruluşun bir program ya da proje üzerinde, daha fazla kazançlar elde etmeye yönelik bir beklenti içerisine girmeden birlikte çalışmak için anlaşıldığı zaman

ortaya çıkmaktadır. Müzeler ve eğitim kurumları arasında zayıf bir bağ oluşturan bu anlayışın aksine daha etkili olabilecek “işbirliği” için ise Hord, aşağıdaki özellikleri zorunlu görmektedir:

- Paylaşılan, ortak ihtiyaçlar ve ilgi alanları,
- Süreç için gerekli zamanın karşılıklı olarak taahhüt altına alınması,
- İş birlikçi ruhla donatılmış enerjik kişiler,
- Kesintisiz sürdürülen iletişim,
- Personeli ve parasal fonları da içeren yeterli kaynaklar,
- Sonucu artarak riske varan bireysel kontrolü terk etme,
- İş birliği katılımcılarının kişisel algılarının sürekli denetimi,
- Yapıcı, pozitif liderler ve
- Paylaşım ve ortaklık için sabır, ısrarcılık, ilgili olma gibi kişisel özellikler.

Hord, müzeler ve okullar arasındaki iş birlikçi programların müşterek, paylaşılan hedeflere ve sonuçlara doğru eşit şartlarda, birlikte planlama ve çalışma esasları dâhilinde yürütülmesi gerektiğini de vurgulamaktadır (Özsoy, 2016).

Yukarıdaki gibi bir işbirliği gerçekleştirilmesi güç görünse de okul-müze iş ortaklığında yapılabilecek eğitimde en etkili ve kalıcı yöntem olacaktır. Bunun anlamı aslında müzeleri, yılda bir kez ‘resmigeçit’ gibi okul ziyareti yapılan mekânlar olmaktan çıkarıp onlardan eğitimde sürekli yararlanılacak şekilde projeler geliştirilmesi ve müze kaynaklarının eğitim ve öğretimde yeterince kullanılmasıdır.

Öğretmen ve dolayısıyla öğrenciler için hazırlanan bu rehber kitapçıkta birer yaygın öğrenme mekânları olarak Ankara’daki duvarsız dersliklerin nereler olabileceği, buralara nasıl ulaşılacağı, ders öğretim programlarında yer alan kazanımlar için hangi mekânların nasıl kullanılacağı gibi bilgilere yer verilmeye çalışılmıştır. Ankara Kalkınma Ajansı ve Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nün katkılarıyla hayata geçirilen bu kaynak rehberi, özverili bir proje ekibi tarafından hazırlanmıştır. Uzun hazırlıklar ve ilgili öğretmenlerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda öğretim programının kazanımları ve mekânların eşleştirilmesiyle ortaya çıkan sonuçlar ve toplanan içerik Proje Araştırma Sonuç Yayını ve Öğretmen El Kitabı olarak tasarlandı ve yayımlandı.

Proje sonuç ve çıktıları panel çalışması ile paydaşlarla ve hedef kitleyle paylaşılmıştır. Böylece yayının bir çıktısı olarak bu konuda ilgili kişilerin, kurumların ve kamuoyunun ilgisi ve bilgisinin artırıldığı düşünülmektedir. Bu konu da yayımlanacak diğer makalede ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Elde edilen sonuçlar, Ankara’da yer alan tarihî mekânların, müzelerin ve bilim merkezlerinin sayısı ve çeşitliliği, bu mekânların okul dışı öğrenme ortamı olarak da kullanılabilirliğini göstermektedir. Bu ortamlar, toplumun tarihi ve kültürel değerlerinin toplandığı, korunduğu mekânlar olup, eğitimde etkin olarak kullanılması gereken en önemli alanlardır.

Projenin bir başka çıktısı olarak bu mekânların eğitimde işbirliği anlayışıyla kullanımı ile daha etkin hale geleceği; ortaya çıkacak hareketlilik yoluyla, ilk ve ortaokul öğretmenlerinin ve öğrencilerinin Ankara’yı daha iyi tanımalarının sağlanacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, öğretmen ve öğrencilerin, Ankara’ya ait değerleri ve çeşitliliği keşfetmesi, tarih ve kültür bilincinin artması; Ankara’nın sahip olduğu tarihî ve kültürel mekânlar ile doğal güzelliklerin turistik değerinin farkına varılması açısından da önemli katkıları olacağı değerlendirilmektedir.

Öneriler

Proje sınırlı bir bütçe ve sınırlı sayıda derslere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Projede yer alan dersler dışında kalan dersler ve eğitim kademeleri (okul öncesi ve lise) için de müze eğitimi ile ilgili benzer projeler hazırlanabilir.

Proje, Ankara ili dışındaki il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri için her ilin, kendine ait doğal, tarihî ve kültürel değerlerini okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılması amacıyla yönelik benzer çalışmalara örnek teşkil edebilir.

Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne bağlı 55 adet müze yöneticisi ve uzmanları ile bilim merkezleri uzmanları, proje sonucunda oluşan hareketlilikle eğitim konusuna daha istekli hale gelebilirler. Böyle bir motivasyon resmi olarak hazırlanmış ve karşılıklı görev ve sorumlulukları içeren işbirliği protokollerinin hayata geçirilmesini kolaylaştırabilir.

Bu çalışma okul dışı öğrenme ortamları ve müze eğitimi alanında çalışan akademisyen ve uzmanlar açısından bir örnek olabilir. Müze uzmanlarının lisansüstü çalışmalarını “müze eğitimi” ya da “yaygın öğrenme ortamları” üzerine yapmaları için güdüleyici bir etki oluşturabilir.

Dersler için müzelerden daha etkin yararlanılmasına yönelik bu tür öğretmen eğitim paketleri hazırlanarak, eğitimcilere sunulabilir ve MEB desteğiyle Türkiye çapında yaygınlaştırılabilir.

Müzelerin yaygın öğrenme ortamları olarak kullanılması ve okul-müze işbirliği bağlamında hizmet içi eğitim verilebilir. Bu hazırlanan kılavuz kitapların benzerleri, MEB Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı’nun işbirliği ile yayımlanabilir.

Eğitim fakültelerinin içerisinde sadece sınıf öğretmenliği bölümünde yer alan müze eğitimi dersi ayrı bir ders olarak fakültelerin diğer tüm bölümlerinin eğitim program-

larına yerleştirilebilir. Eğitim bilimleri enstitülerinde “yaygın öğrenme meknlarının programlı kullanımı” konularında lisansüstü tezler yaptırılabilir.

Gerçekleştirilen bu araştırma sadece bir örnektir. Daha kapsamlı projeler hazırlanarak sadece öğrencilere değil, tüm yurttaşlara yönelik yaşam boyu öğrenme programları çerçevesinde hazırlanacak rehber kitaplarla ve eğitim gezileriyle halkın ilgisi müzelerle, ren yerlerine, bilim ve sanat merkezlerine, doğal varlıklara yönlendirilebilir.

Kaynakça

- Eaton, E.E. (2017). Formal, Non-formal and Informal Learning: What Are the Differences? <https://drsaraheaton.wordpress.com/2010/12/31/formal-non-formal-and-informal-learning-what-are-the-differences/> Alıntı tarihi: 27.02.2017
- Grass, R. (2010). *Psychology: The Science of Mind and Behaviour*, (6th Edition), London: Hodder Education.
- MEB. TTK. Ders đretim Programları <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> Alıntı Tarihi: 19 Őubat 2017.
- OECD (2017). Recognition of Non-formal and Informal Learning. <http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/recognitionofnon-formalandinformallearning-home.htm> Alıntı tarihi: 11.02.2017.
- Özsoy, V. (2016). Başarlı Bir ocuk ve Gençlik Sanat Müzesi, *Görsel Sanatlar Eğitimi: Makaleler* (İkinci Baskı) Ankara: Pegem A yay.